

АНАЛІЗ РИЗИКУ ЛІКВІДНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА РОЗРОБКА ЗАХОДІВ ЙОГО ЗНИЖЕННЯ

ШУШКОВА Юлія Володимирівна

*докторка економічних наук, професорка,
професорка кафедри фінансового менеджменту
Львівського національного університету імені Івана Франка
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3836-7548>*

ПАРФЕНЮК Євгенія Іванівна

*кандидатка економічних наук, доцентка,
заступниця директора з навчально-методичної та виховної роботи
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1308-0348>*

ЗУБАЛЬСЬКА Олена Миколаївна

*здобувачка освітнього рівня «бакалавр»
Львівського національного університету імені Івана Франка*

Анотація. У статті досліджено сутність ризику ліквідності підприємства та особливості його формування в умовах цифрової економіки. Проведено аналіз показників ліквідності на прикладі ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ» - підприємства, що функціонує у сфері IT-послуг. Оцінено рівень платоспроможності за допомогою коефіцієнтів поточної, швидкої та абсолютної ліквідності. Визначено основні фактори, що впливають на ризик ліквідності, зокрема специфіку грошових потоків, залежність від зовнішніх контрактів та валютні коливання. Запропоновано заходи щодо зниження ризику ліквідності, спрямовані на оптимізацію оборотного капіталу, удосконалення управління дебіторською заборгованістю та впровадження фінансового планування.

Ключові слова: ліквідність, ризик ліквідності, платоспроможність, IT-підприємство, грошові потоки, фінансовий менеджмент.

Постановка проблеми. У сучасних умовах господарювання забезпечення належного рівня ліквідності є важливою передумовою фінансової стійкості та стабільного функціонування підприємства. Нестабільність економічного середовища, зміни кон'юнктури ринку, зростання вартості фінансових ресурсів та невизначеність грошових потоків підвищують ризик несвоєчасного виконання підприємством поточних зобов'язань. Водночас як недостатній, так і надмірний рівень ліквідності може негативно впливати на ефективність використання фінансових ресурсів.

У зв'язку з цим актуальним є комплексне оцінювання ризику ліквідності підприємства, визначення чинників його виникнення та потенційних наслідків. Особливої уваги потребує розроблення практичних заходів щодо зниження цього ризику, спрямованих на підтримання оптимального співвідношення між

платоспроможністю підприємства та ефективністю використання його активів.

Метою статті є оцінювання ризику ліквідності ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ», визначення основних чинників його виникнення та розроблення практичних заходів щодо його зниження для забезпечення належного рівня платоспроможності та фінансової стійкості підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми ліквідності та управління нею досліджувалися у працях вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема Л. Бернштейна, Ю. Бріггема, В. Ковальова, А. Шеремета, Л. Лазебник та ін. У їхніх дослідженнях розкрито сутність ліквідності, підходи до її оцінювання та роль у забезпеченні фінансової стійкості підприємства. Сучасні наукові праці акцентують увагу на необхідності комплексного підходу до управління ліквідністю, що передбачає аналіз фінансових показників, руху грошових потоків та прогнозування їхньої динаміки.

Водночас питання оцінювання та мінімізації ризику ліквідності з урахуванням сучасних умов функціонування підприємств залишаються недостатньо опрацьованими, що зумовлює необхідність подальшого дослідження інструментів його аналізу та розроблення дієвих заходів щодо зниження.

Виклад основних результатів дослідження. У сучасних умовах господарювання ризик ліквідності є одним із ключових фінансових ризиків підприємства, оскільки безпосередньо впливає на його здатність своєчасно та в повному обсязі виконувати поточні зобов'язання. Економічна нестабільність, коливання валютних курсів, зміни ринкової кон'юнктури та невизначеність грошових потоків підвищують імовірність виникнення дефіциту ліквідних коштів. Особливої актуальності управління ліквідністю набуває для підприємств ІТ-сфери, діяльність яких значною мірою залежить від динаміки зовнішніх ринків, валютних надходжень та стабільності розрахунків із замовниками.

Розкриваючи сутність поняття «ліквідність», доцільно звернутися до визначення О. Я. Базилінської, яка зазначає, що «ліквідність підприємства характеризує можливість надходження грошових коштів не лише за рахунок реалізації активів, а й за рахунок залучення додаткових зовнішніх коштів». Платоспроможність при цьому авторка розуміє як можливість постійної сплати боргів у відповідні терміни [1]. На думку І. О. Бланка, ліквідність є спроможністю окремих видів майнових цінностей бути швидко перетвореними в грошову форму без втрати своєї поточної вартості в умовах сформованої кон'юнктури ринку [2, с. 475].

Отже, ліквідність підприємства характеризує його здатність забезпечувати виконання зобов'язань за рахунок активів, які можуть бути своєчасно трансформовані у грошові кошти. Ризик ліквідності виникає внаслідок дисбалансу між обсягами та строками надходження грошових коштів і необхідністю виконання фінансових зобов'язань. Його оцінювання передбачає аналіз структури активів і зобов'язань підприємства, динаміки основних показників ліквідності та платоспроможності, а також виявлення чинників, які можуть спричинити погіршення його фінансового стану.

Один із основних етапів аналізу ризику ліквідності включає оцінку ліквідності балансу. Ліквідність балансу – ступінь покриття пасивів підприємства його активами, строк перетворення яких у гроші відповідає строку погашення його зобов'язань. Аналіз ліквідності балансу полягає у порівнянні елементів активів, які згруповані за ступенем їх ліквідності і розміщені у порядку зниження їх ліквідності, із зобов'язаннями пасиву, які згруповані за строками їх погашення та розміщені у

порядку зростання термінів (табл. 1) [3]. Такий підхід дозволяє оцінити ступінь покриття зобов'язань відповідними категоріями активів та виявити можливі розриви ліквідності. Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо виконуються такі нерівності: $A1 \geq P1$; $A2 \geq P2$; $A3 \geq P3$; $A4 \leq P1$.

Таблиця 1

Методика аналізу ліквідності балансу підприємства

Актив		Пасив	
Назва групи	Код рядка, Ф №1	Назва групи	Код рядка, Ф №1
Найліквідніші активи (A1)	(1160 + 1165)	Найтерміновіші зобов'язання (П1)	(1605 + ... + 1650)
Швидколіквідні активи (A2)	(1120 + ... + 1155)*	Короткострокові пасиви (П2)	(1600 + 1660 + 1665 + 1690 + 1700)
Повільноліквідні активи (A3)	(1100 + 1110 + 1170 + 1190 + 1200)	Довгострокові пасиви (П3)	(1595 + 1800)
Важколіквідні активи (A4)	1095	Постійні пасиви (П4)	1495
Баланс	1300	Баланс	1900

*крім рядків, які не входять в підсумок балансу

Джерело: складено на основі [3; 4].

Наступним етапом аналізу ризику ліквідності підприємства є оцінювання відносних показників ліквідності, що дає змогу комплексно охарактеризувати його здатність своєчасно виконувати короткострокові зобов'язання за рахунок наявних оборотних активів. На відміну від абсолютних показників, відносні коефіцієнти відображають співвідношення між окремими групами активів і поточними зобов'язаннями, що дозволяє оцінити достатність ліквідних ресурсів для покриття поточних боргів та виявити тенденції зміни платоспроможності підприємства.

Для оцінювання ризику ліквідності доцільно використовувати коефіцієнти абсолютної, швидкої та загальної ліквідності. Їх аналіз дає змогу визначити здатність підприємства виконувати зобов'язання як у короткостроковій перспективі, так і за рахунок усієї сукупності оборотних активів. Власний оборотний капітал (ВОК) характеризує частину власного капіталу підприємства, спрямовану на фінансування оборотних активів та забезпечення поточної операційної діяльності. Водночас нормативні значення зазначених коефіцієнтів мають орієнтовний характер і можуть відрізнятися залежно від галузевої специфіки, структури активів та особливостей діяльності підприємства (табл. 2).

Таблиця 2

Показники ліквідності підприємства

Показник	Нормативне значення	Методика розрахунку	Джерело інформації (Код рядка, Ф №1)
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2-0,4	(Поточні фінансові інвестиції + Грошові кошти) / Поточні зобов'язання	(1160 + 1165) / 1695
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,4-0,8	(Оборотні активи – Запаси) / Поточні зобов'язання	(1195 – 1100) / 1695
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,5-2	Оборотні активи / Поточні зобов'язання	1195 / 1695
Власний оборотний капітал (ВОК)	> 0 збільшення	Оборотні активи – Поточні зобов'язання	1195 – 1695

Джерело: узагальнено на основі [Помилка! Джерело посилання не знайдено.; 4]

Окрім цього, можна оцінити поточну і перспективну ліквідність у абсолютних величинах за наступними формулами [5]:

- поточна ліквідність

$$ТЛ = (A1 + A2) - (П1 + П2) \quad (1)$$

- перспективна ліквідність

$$ПЛ = A3 - П3 \quad (2)$$

Для практичного аналізу ризику ліквідності було обрано ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ», яке є одним із лідерів на ринку ІТ-послуг України [6]. Специфіка діяльності ІТ-компаній, що працюють за аутсорсинговою моделлю, накладає суттєвий відбиток на структуру їхнього балансу та, відповідно, на показники ліквідності. Оцінка ліквідності балансу підприємства представлена у таблиці 3.

Таблиця 3

**Оцінка ліквідності балансу ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ»
за 2022-2024 рр., тис. грн.**

Актив	2022	2023	2024	Пасив	2022	2023	2024
A1	1 526 140	1 036 437	957 480	П1	260 695	262 594	263 525
A2	6 939 836	8 459 562	10 109 045	П2	880 154	418 055	314 974
A3	36 353	33 742	32 229	П3	242 718	82 364	31 426
A4	2 053 081	1 714 248	1 649 958	П4	9 170 401	10 480 156	12 138 432
Баланс	10 555 410	11 243 989	12 748 712	Баланс	10 555 410	11 243 989	12 748 712

Джерело: складено на основі [7]

Аналіз ліквідності балансу ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ» за 2022-2024 рр. свідчить про загалом стабільний фінансовий стан підприємства та позитивну динаміку його платоспроможності.

Умова $A1 \geq П1$ виконується протягом усього досліджуваного періоду, що свідчить про достатній обсяг найбільш ліквідних активів для покриття найтерміновіших зобов'язань. Водночас спостерігається поступове скорочення перевищення $A1$ над $П1$, що може свідчити про зменшення запасу миттєвої ліквідності підприємства.

Умова $A2 \geq П2$ також виконується з істотним перевищенням, причому розрив між обсягами швидколіквідних активів і короткострокових зобов'язань у 2022-2024 рр. збільшується. Це характеризує високий рівень ліквідності підприємства за цим критерієм, однак водночас може вказувати на значні обсяги дебіторської заборгованості та уповільнення оборотності коштів.

У 2022-2023 рр. умова $A3 \geq П3$ не виконувалася, що свідчило про недостатність повільноліквідних активів для покриття довгострокових зобов'язань. У 2024 р. ситуація суттєво покращилася: обсяг повільноліквідних активів незначно перевищив величину довгострокових зобов'язань. Це свідчить про покращення збалансованості активів і зобов'язань за строками їх погашення.

Умова $A4 \leq П4$ стабільно виконується протягом усього досліджуваного періоду, що свідчить про достатність постійних джерел фінансування для покриття важколіквідних активів та характеризує високий рівень фінансової стійкості підприємства.

У 2024 році всі чотири умови абсолютної ліквідності балансу виконуються, що свідчить про достатність активів відповідного ступеня ліквідності для покриття

зобов'язань підприємства (у 2022-2023 рр. невиконаною залишалася лише умова $A3 \geq P3$). Позитивними тенденціями є зростання власного капіталу (з 9170401 до 12138432 тис. грн) та скорочення зобов'язань (П2 і П3). Водночас зменшення найбільш ліквідних активів (A1) і зростання дебіторської заборгованості (A2) вимагають посилення контролю за грошовими потоками.

Баланси ліквідності за декілька років дають можливість виявити тенденції зміни фінансового стану підприємства (табл. 4).

Таблиця 4

Оцінювання фінансового стану підприємства з урахуванням ступеня ліквідності активів

Тип фінансової стабільності	На дату складання звітності	У короткостроковій перспективі	У довгостроковій перспективі
Абсолютний	$A1 \geq P1$	$A1 \geq P1 + P2$	$A1 \geq P1 + P2 + P3$
Нормальний	$A1 + A2 \geq P1$	$A1 + A2 \geq P1 + P2$	$A1 + A2 \geq P1 + P2 + P3$
Передкризовий	$A1 + A2 + A3 \geq P1$	$A1 + A2 + A3 \geq P1 + P2$	$A1 + A2 + A3 \geq P1 + P2 + P3$
Кризовий	$A1 + A2 + A3 \leq P1$	$A1 + A2 + A3 \leq P1 + P2$	$A1 + A2 + A3 \leq P1 + P2 + P3$

Джерело: [3]

Враховуючи ступінь ліквідності активів маємо можливість спрогнозувати фінансовий стан ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ» на коротко- і довгострокову перспективу (табл. 5).

Таблиця 5

Оцінка фінансового стану ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ» з урахуванням ступеня ліквідності активів

Тип фінансової стабільності	На дату складання звітності	У короткостроковій перспективі	У довгостроковій перспективі
Абсолютний	$A1 \geq P1$	$A1 \geq P1 + P2$	$A1 \geq P1 + P2 + P3$
2022	1 526 140 > 260 695	1 526 140 > 1 140 849	1 526 140 > 1 383 567
2023	1 036 437 > 262 594	1 036 437 > 680 649	1 036 437 > 763 013
2024	957 480 > 263 525	957 480 > 578 499	957 480 > 609 925

Джерело: розраховано на основі [7]

Представлені у таблиці 5 дані свідчать про абсолютний тип фінансової стабільності ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ» як на дату складання звітності, так і в коротко- та довгостроковій перспективі.

За даними проведеного аналізу відносних показників ліквідності, величина власного оборотного капіталу ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ» у досліджуваному періоді мала позитивну та стійку тенденцію до зростання: з 7334743 тис. грн. у 2022 р. до 10504538 тис. грн. у 2024 р., тобто збільшилася на 3169795 тис. грн. (табл. 6). Така динаміка свідчить про посилення спроможності підприємства фінансувати поточні потреби за рахунок власних джерел та є позитивним чинником з позиції управління ризиком ліквідності.

Аналіз коефіцієнтів ліквідності ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ» у 2022-2024 рр. свідчить про стабільне їх зростання. Коефіцієнт абсолютної ліквідності зріс з 1,31 у 2022 р. до 1,61 у 2024 р., що суттєво перевищує нормативне значення 0,2-0,35. Це свідчить про високу спроможність підприємства негайно погашати поточні зобов'язання за рахунок найбільш ліквідних активів.

**Динаміка відносних показників ліквідності ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ»
у 2022-2024 рр.**

Показники	Нормативне значення	2022	2023	2024	Відхилення 2024/2022, +/-
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2-0,35	1,31	1,47	1,61	0,30
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,7-0,8	7,25	13,48	18,66	11,41
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,5-2	7,28	13,51	18,68	11,40
Власний оборотний капітал	> 0 збільшення	7 334 743	8 824 069	10 504 538	3 169 795

Джерело: розраховано на основі [7]

Коефіцієнт швидкої ліквідності збільшився з 7,25 до 18,66, тобто на 11,41, тоді як коефіцієнт загальної ліквідності зріс з 7,28 до 18,68, або на 11,40. Обидва показники впродовж досліджуваного періоду значно перевищували нормативні значення. Така динаміка характеризує високу здатність ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ» виконувати поточні зобов'язання, однак водночас може свідчити про значну концентрацію оборотних активів у високоліквідних та швидколіквідних статтях та недостатньо ефективне їх використання. Для ІТ-компанії, яка не має значних запасів матеріальних ресурсів, настільки високі значення коефіцієнтів потребують додаткового аналізу структури оборотних активів.

У цілому, результати аналізу свідчать про стабільне покращення ліквідності та фінансової стійкості підприємства впродовж 2022-2024 рр.

Поточна ліквідність досліджуваного підприємства за формулою (1) становить:

$$\text{ТЛ } 2022 = (1526140 + 6939836) - (260695 + 880154) = 7\,325\,127 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{ТЛ } 2023 = (1036437 + 8459562) - (262594 + 418055) = 8\,815\,350 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{ТЛ } 2024 = (957480 + 10109045) - (263525 + 314974) = 10\,488\,026 \text{ тис. грн.}$$

Отримані результати свідчать про позитивну динаміку поточної ліквідності ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ»: упродовж 2022-2024 рр. її значення зростало, що вказує на збільшення обсягу власних ресурсів, доступних для фінансування поточної діяльності підприємства, та формування достатнього запасу фінансової стійкості.

Перспективна ліквідність ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ» за формулою (2) становить:

$$\text{ПЛ } 2022 = 36353 - 242718 = -206\,365 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{ПЛ } 2023 = 33742 - 82364 = -48\,622 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{ПЛ } 2024 = 32229 - 31426 = +803 \text{ тис. грн.}$$

Від'ємне значення показника перспективної ліквідності ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ» у 2022-2023 рр. свідчить про недостатність перспективних платіжних можливостей для покриття відповідних зобов'язань підприємства. Водночас у 2024 р. показник набув додатного значення (+803 тис. грн.), що свідчить про покращення ситуації та зниження ризику виникнення проблем із ліквідністю у перспективі.

Проведений аналіз ризику ліквідності підприємства за вище представленою сукупністю показників і одночасним їх порівнянням з відповідними нормативними значеннями дещо ускладнює прийняття ефективних управлінських рішень. Тож розрахунок інтегрального та загального показників платоспроможності щодо всіх зовнішніх зобов'язань підприємства дасть змогу визначити чинники впливу на ліквідність підприємства та обґрунтувати заходи щодо зниження ризику ліквідності.

Інтегральний показник платоспроможності визначається як сума відносних

величин, отриманих шляхом порівняння фактичних значень абсолютної, проміжної (швидкої) та загальної платоспроможності з їх еталонними рівнями. У науковій літературі та нормативних документах для цих показників задані теоретично оптимальні значення: 0,2, 0,5 і 1,0. Згідно з цим, алгоритм обчислення інтегрального показника платоспроможності (I_p) виглядатиме так:

$$I_p = K_{ap}/0,2 + K_{pp}/0,5 + K_{zp}/1,0 \quad (3),$$

де K_{ap} – коефіцієнт абсолютної платоспроможності;

K_{pp} – коефіцієнт проміжної (швидкої) платоспроможності;

K_{zp} – коефіцієнт загальної платоспроможності [8].

Розрахуємо інтегральний показник платоспроможності ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ» у 2022-2024 рр.:

$$I_p 2022 = 1,31/0,2 + 7,25/0,5 + 7,28/1,0 = 28,33$$

$$I_p 2023 = 1,47/0,2 + 13,48/0,5 + 13,51/1,0 = 47,82$$

$$I_p 2024 = 1,61/0,2 + 18,66/0,5 + 18,68/1,0 = 64,05$$

При нормативному значенні $>3,0$, величина інтегрального показника платоспроможності ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ» свідчить про високий її рівень та низький ризик невиконання ним поточних зобов'язань. Позитивна динаміка показника з 28,33 у 2022 р. до 64,05 у 2024 р. підтверджує посилення фінансової спроможності підприємства. Водночас значне перевищення нормативного рівня може вказувати на наявність надлишкової ліквідності та необхідність ефективнішого використання наявних фінансових ресурсів.

Розрахунок загального показника платоспроможності (P_z) здійснимо за формулою:

$$P_z = (A_1 + 0,5 * A_2 + 0,3 * A_3) / (P_1 + 0,5 * P_2 + 0,3 * P_3) \quad (4)$$

$$P_z 2022 = (1526140 + 0,5 * 6939836 + 0,3 * 36353) / (260695 + 0,5 * 880154 + 0,3 * 242718) = 6,47$$

$$P_z 2023 = (1036437 + 0,5 * 8459562 + 0,3 * 33742) / (262594 + 0,5 * 418055 + 0,3 * 82364) = 10,63$$

$$P_z 2024 = (957480 + 0,5 * 10109045 + 0,3 * 32229) / (263525 + 0,5 * 314974 + 0,3 * 31426) = 13,99$$

Отже, загальний показник платоспроможності ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ» зріс із 6,47 у 2022 р. до 13,99 у 2024 р., тобто більш ніж удвічі. Це свідчить про покращення платоспроможності підприємства та зростання його здатності виконувати поточні й перспективні зобов'язання.

За даних результатів побудуємо лінії тренду для інтегрального та загального показників платоспроможності ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ» (рис. 1).

Відтак, отримані трендові моделі демонструють зростаючу тенденцію інтегрального та загального показників платоспроможності.

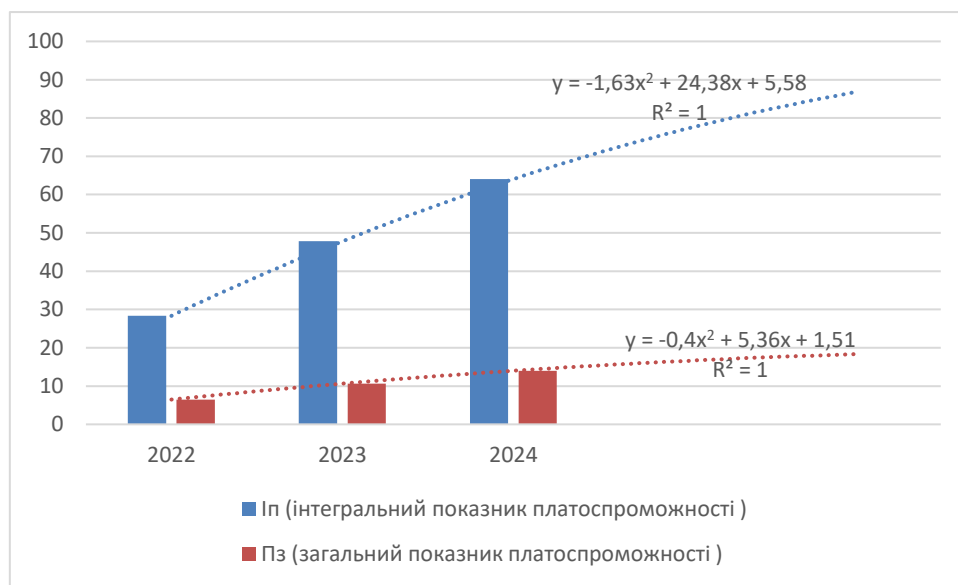
На основі проведеного аналізу діяльності ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ» визначено низку специфічних чинників, що формують їхній профіль ризику ліквідності в умовах цифровізації:

1. Для сервісних ІТ-компаній характерна майже повна відсутність значних виробничих запасів, що відображено у низьких показниках коефіцієнта A_3 . Основним активом таких компаній є інтелектуальний капітал, який обумовлює високу частку

витрат на оплату праці з фіксованим графіком. Натомість грошові надходження мають ознаки нерівномірності.

2. Значні обсяги дебіторської заборгованості (A2) свідчать про переважну орієнтацію на аутсорсингову модель. Це створює ризик тимчасових касових розривів у разі затримки платежів від ключових глобальних замовників.

3. Враховуючи, що основна частина доходів в ІТ-секторі надходить в іноземній валюті (USD/EUR), тоді як операційні витрати здебільшого здійснюються у гривні, різка ревальвація національної валюти або ж валютні обмеження на ринку можуть суттєво вплинути на рівень реальної ліквідності компанії.

Рис. 1. Динаміка інтегрального та загального показників платоспроможності ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ» у 2022-2024 рр. та лінія тренду

Джерело: Складено на основі [7]

Для підвищення ефективності управління ризиком ліквідності ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ» доцільно посилити контроль за дебіторською заборгованістю шляхом автоматизації моніторингу строків оплати, встановлення чітких умов розрахунків із клієнтами та застосування стимулів для дострокового погашення заборгованості. Важливим напрямом є впровадження системи ковзного фінансового планування, що дозволить регулярно оновлювати прогноз грошових потоків та своєчасно виявляти можливі касові розриви. З огляду на високий рівень ліквідності підприємства доцільним є формування оптимального резерву ліквідних коштів із одночасним ефективним розміщенням тимчасово вільних фінансових ресурсів у високоліквідні інструменти. Окрему увагу необхідно приділяти управлінню валютним ризиком, зокрема враховувати можливі коливання валютних курсів під час прогнозування надходжень і витрат підприємства. Доповненням до зазначених заходів має стати регулярне проведення сценарного аналізу грошових потоків, що дасть змогу оцінювати стійкість підприємства до можливого скорочення обсягів замовлень, затримки платежів або суттєвих валютних коливань та своєчасно формувати відповідні фінансові резерви.

Висновки. Проведене дослідження ризику ліквідності ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ» у 2022-2024 рр. засвідчило високий рівень ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства. Аналіз ліквідності балансу показав, що у 2024 р. виконуються всі чотири умови абсолютної ліквідності, що свідчить про достатність

активів відповідного ступеня ліквідності для покриття зобов'язань підприємства.

Позитивна динаміка простежується і за відносними показниками ліквідності. Коефіцієнт абсолютної ліквідності зріс з 1,31 у 2022 р. до 1,61 у 2024 р., коефіцієнт швидкої ліквідності – з 7,25 до 18,66, а коефіцієнт загальної ліквідності – з 7,28 до 18,68. Значне перевищення рекомендованих значень підтверджує високі можливості підприємства щодо виконання поточних зобов'язань, однак водночас може свідчити про надлишковий рівень ліквідності та необхідність підвищення ефективності використання оборотних активів.

Важливим позитивним результатом є зростання власного оборотного капіталу з 7 334 743 тис. грн у 2022 р. до 10 504 538 тис. грн у 2024 р. та покращення перспективної ліквідності: якщо у 2022-2023 рр. вона мала від'ємне значення, то у 2024 р. становила +803 тис. грн. Це свідчить про поступове вирівнювання структури балансу та зниження ризику виникнення дефіциту ліквідних ресурсів у перспективі.

Результати оцінювання платоспроможності також підтверджують позитивну тенденцію. Інтегральний показник платоспроможності зріс з 28,33 у 2022 р. до 64,05 у 2024 р., тоді як загальний показник платоспроможності збільшився з 6,47 до 13,99, тобто на 116,1 %. Отже, упродовж досліджуваного періоду фінансові можливості підприємства щодо виконання зобов'язань посилилися.

Водночас високий рівень ліквідності не виключає наявності окремих ризиків. Основними чинниками ризику ліквідності для ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ» є значні обсяги дебіторської заборгованості, нерівномірність грошових надходжень та валютні коливання, зумовлені специфікою діяльності ІТ-компанії та її орієнтацією на зовнішні ринки.

З огляду на це, основними напрямками вдосконалення управління ризиком ліквідності визначено посилення контролю за дебіторською заборгованістю, впровадження системи ковзного фінансового планування, формування оптимального резерву ліквідності, управління валютними ризиками та проведення регулярного сценарного аналізу грошових потоків.

Таким чином, ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ» у 2022-2024 рр. характеризувалося високою ліквідністю та платоспроможністю, а ризик невиконання поточних зобов'язань оцінюється як низький. Водночас подальше управління ліквідністю має бути спрямоване не лише на підтримання достатнього рівня платоспроможності, а й на забезпечення оптимального співвідношення між фінансовою безпекою та ефективністю використання наявних ресурсів.

Список використаної літератури:

1. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : навч. посіб. 2-ге вид. Київ : Центр навчальної літератури, 2011. 328 с.
2. Бланк І. О. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Київ : Ельга, 2008. 724 с.
3. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник / [Ситник Н.С., Стасишин А.В., Гукалюк А.Ф., Західна О.Р., Сич О.А., Шушкова Ю.В.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 724 с.
4. Ситник Н.С., Ясіновська І.Ф. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Н.С. Ситник, І.Ф. Ясіновська. – Львів : «ГАЛИЧ-ПРЕС». 2025. – 300 с.
5. Єпіфанова І. Ю., Джеджула В.В. Фінансовий аналіз та звітність : електронний практикум комбінованого (локального та мережного) використання. – 2-ге вид., доп. – Вінниця : ВНТУ, 2022. 144 с.
6. EPAM Ukraine – найбільша ІТ-компанія в Україні. URL:

<https://careers.epam.ua/>

7. Фінансова звітність ТОВ «ЕПАМ СИСТЕМЗ», . URL:
<https://careers.epam.ua/financial-statement>

8. Теницька Н.Б., Гришко Ю.С. Теоретичні аспекти оцінки платоспроможності підприємства в сучасних умовах. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 5. С. 372–376.

Дата надходження статті: 25.06.2026

Дата прийняття статті: 16.07.2026

Дата публікації статті: 30.09.2026